

In de late jaren 60 was de kerk van Leegkerk bijna tot ruïne vervallen. Regen viel op de zerkenvloer, duiven vlogen in en uit door gaten in het dak en nestelden in de preekstoel. De dreigende sloop vormde in 1969 de directe aanleiding voor de oprichting van de Stichting Oude Groninger Kerken. Tijdens de restauratie in 1970- 73 verdween het 18^e-eeuwse bankenplan en werd de 17^e-eeuwse preekstoel verplaatst. Veertig jaar later ging de geredde kerk een nieuwe levensfase in met een eigentijdse inrichting, ontworpen door de Antwerpse architect Jan Verrelst. De kerk werd verbouwd tot pleisterplaats binnen het project Lang Leve Leegkerk. Het schip wordt sindsdien voor een groot deel gevuld door een goudkleurige kubus van zes bij zes meter, geïnspireerd op een middeleeuwse reliëfschrijn. De herbestede kerk, nu onderdeel van 'Bijzondere Locaties Groningen', won in 2013 de publieksprijs in de Grote Groninger Gebouwenenquête.

Bouwhistorie

De west- en noordwand van het schip dateren uit de eerste helft van de 13^e eeuw, wat blijkt uit kleine, met kraalprofielen omgeven spaarnissen en rondboogvensters. De zuidelijke schipmuur en het vijfzijdig gesloten koor werden begin 16^e eeuw met afbraakmateriaal in laatgotische stijl herbouwd. Ook werd het muurwerk verlaagd. Kenmerken zijn hier de grote spitsboogvensters en forse steunberen. Mogelijk was de aanleiding voor deze herbouw de schade die de kerk had opgelopen bij de strijd tegen de Saksen in 1514. De dakruiter uit 1641 behoort tot de oudste in Groningen en herbergt een in Mechelen gegoten klok uit 1554.

Interieur

Koor en schip worden nu gedekt door een blauwgroen geschilderde zoldering. Beide gebouwdelen worden van elkaar gescheiden door een dwarswand met een centrale rondbogige opening. Deze wand werd nog in de katholieke tijd, midden 16^e-eeuw, opgetrokken. Na de Reformatie bleef de afscheiding staan om de avondmaalsviering in het koor af te zonderen van de preekruimte in het schip. Hieraan herinnert het Tien Gebodenbord uit 1853 boven de doorgang. Het roept de gelovigen op om op weg naar de avondmaalstafel het eigen geweten te onderzoeken. Dit overeenkomstig de woorden van Paulus in 1 Korintiërs 11:29: 'Maar ieder beproeve zichzelf en ete dan van het brood en drinke uit den beker'. In het koor hangt een 18^e-eeuws bord met de woorden 'Onze Vader' en de nummers van vier psalmen die bij het avondmaal vaak werden gezongen. Dat het avondmaal in het koor van Leegkerk de opvolger was van de middeleeuwse misviering, blijkt uit twee spitsboognissen in de koorwand. De noordelijke hiervan diende als sacramentsnis voor het opbergen van de hostie na de mis. De zuidelijke als piscina voor de reiniging van handen en vaatwerk door de priester. Beide nissen zijn voorzien van een geprofileerde en beschilderde rand, versierd met sjabloonmotieven. Ook zijn op de koorwanden diverse geschilderde wijdingskruisjes te zien.

Domina

In en om de kerk vinden we verschillende herinneringen aan historische Leegkerkers. In het koor herinnert een grafzerk aan de eerste predikant na de Reformatie, 'de wolgeleerde Harmannus Theophilus' (†1610), waarvoor een voormalige zandstenen altaarmensa werd hergebruikt. De laatste voorganger van de zelfstandige gemeente Leegkerk was tevens de eerste vrouwelijke dominee van Nederland. Toen ds. Hacquebord in 1924 ziek werd, werd hij vervangen door de 25-jarige hulppredikante Lydia Koomans. Haar werkzaamheid was van korte duur omdat ook zij ziek werd en in mei 1925 stierf in het Zwitserse kuuroord Davos. Op het kerkhof herinnert het grafschrift van Simen Clasen (†1674) de kerkganger op speels-dreigende wijze aan zijn eigen sterfelijkheid: 'Die nu op mi komen treden / sien hier beneden / en gedencken aen my / ick hebbe geweest als ghy'.

© Gebaseerd op tekst van Justin Kroese (ODE: 50-jarig jubileum van SOGK 2019), aangevuld met informatie van Peter Hoffer.

©SOGK 2021, herziene versie